

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Dato: 18. november 2010
Kontor: Statsretskontoret
Sagsnr.: 2010-7614-0030
Dok.: OTE40148

GRUND- OG NÆRHEDSNOTAT
vedrørende meddelelse fra Kommissionen om en global metode til
beskyttelse af personoplysninger i Den Europæiske Union

Resumé

Meddelelsen fastlægger Kommissionens metode til en modernisering af EU-retlige regler vedrørende beskyttelse af personoplysninger og angiver en række databeskyttelsesretlige emner, som Kommissionen har til hensigt at undersøge nærmere. Kommissionen har til hensigt i 2011 at fremkomme med et konkret forslag til en revision af de nuværende regler om databeskyttelse, herunder databeskyttelsesdirektivet. Det forventes, at meddelelsen vil blive forelagt på rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 2.-3. december 2010 til en orienterende drøftelse.

1. Baggrund

I lov nr. 429 af 31. maj 2000 om behandling af personoplysninger (persondataloven) er der fastsat generelle regler om behandling af personoplysninger for offentlige myndigheder og den private sektor.

Persondataloven er først og fremmest baseret på Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesdirektivet).

Kommissionen afgav den 4. november 2010 en meddelelse om en global metode til beskyttelse af personoplysninger i EU. Formålet med meddelelsen er at fastlægge Kommissionens metode til modernisering af de EU-retlige regler vedrørende beskyttelse af personoplysninger på alle områder, hvor EU agerer, især på baggrund af de udfordringer, som globalisering og ny teknologi skaber, således at man fortsat kan sikre fysiske personer et højt beskyttelsesniveau med hensyn til behandling af personoplysninger.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

De i meddelelsen angivne mål vil danne grundlag for yderligere drøftelser med de øvrige EU-institutioner og andre interessenter og skal senere munde ud i konkrete forslag og foranstaltninger. Kommissionen har således til hensigt i 2011 at fremkomme med et konkret forslag til en revision af de nuværende generelle regler om databeskyttelse, herunder databeskyttelsesdirektivet. Andre foranstaltninger, f.eks. tilskyndelse til selvregulering og muligheden for EU-datasikkerhedsmærkning, vil også blive undersøgt. I anden omgang vil Kommissionen vurdere behovet for at tilpasse andre retlige instrumenter til de nye generelle regler for databeskyttelse.

Det danske retsforbehold

Kommissionen peger i meddelelsen på TEUF artikel 16 som retsgrundlaget for nye EU-regler om behandling af personoplysninger.

Meddelelsen fra Kommissionen vedrører bl.a. behandling af personoplysninger, som medlemsstaterne foretager under udøvelsen af aktiviteter, der er omfattet af TEUF 3. del, afsnit V, kap. 4 eller 5 (retligt samarbejde i straffesager og politisamarbejde).

Ifølge artikel 2 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Lisabontraktaten, er ingen af de foranstaltninger, der er vedtaget i henhold til TEUF 3. del, afsnit V, bindende for eller finder anvendelse i Danmark. Det følger af protokollens artikel 2 a, at den nævnte bestemmelse ligeledes finder anvendelse i forbindelse med de regler, der er fastsat på grundlag af TEUF artikel 16 og vedrører medlemsstaternes behandling af personoplysninger under udøvelsen af aktiviteter, der er omfattet af TEUF 3. del, afsnit V, kap. 4 eller 5.

2. Indhold

2.1. Generelt

2.1.1. Det fremgår af meddelelsen, at der fra forskellige sider er peget på en række områder med problemer og specifikke udfordringer i relation til databeskyttelse.

Der er således peget på, at det er nødvendigt at klarlægge og præcisere, hvordan databeskyttelsesprincipperne skal anvendes på ny teknologi, således at det sikres, at personoplysninger rent faktisk beskyttes effektivt, uanset hvilken teknologi der anvendes ved databehandlingen, og at de

dataansvarlige er fuldt ud bevidste om, hvilke konsekvenser ny teknologi har for databeskyttelse (*håndtering af konsekvenserne af ny teknologi*).

Endvidere er der peget på, at der er en utilstrækkelig harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om databeskyttelse (*større vægt på databeskyttelse som led i det indre marked*).

Der er desuden peget på, at den stigende outsourcing af databehandling – ofte til lande uden for EU – er forbundet med flere problemer, og at internationale dataoverførsler bør gøres enklere og mindre besværlige (*håndtering af globaliseringen og forbedring af internationale dataoverførsler*).

Der er også peget på, at databeskyttelsesmyndighederne skal spille en vigtigere rolle med henblik på at forbedre håndtævelsen af databeskyttelsesreglerne (*en bedre institutionel ordning til effektiv håndtævelse af databeskyttelsesreglerne*).

Endelig er der peget på nødvendigheden af et overordnet instrument, der finder anvendelse på databehandlingsprocesser i alle sektorer og på alle politiske områder i EU, således at der skabes en integreret metode og opnås en beskyttelse, der er ensartet, konsekvent og effektiv (*øget sammenhæng i retsreglerne om databeskyttelse*).

2.1.2. Med henblik på at håndtere de ovennævnte udfordringer må der efter Kommissionens opfattelse udvikles en såkaldt global og sammenhængende metode, der kan sikre, at retten til beskyttelse af personoplysninger respekteres både i og uden for EU.

Kommissionen peger herved på, at der med Lissabontraktaten findes det fornødne retsgrundlag (TEUF artikel 16) til at skabe globale og sammenhængende EU-regler om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger.

Formålet med meddelelsen er at fastlægge Kommissionens metode til modernisering af EU-retlige regler vedrørende beskyttelse af personoplysninger på alle de områder, hvor EU agerer. Kommissionen peger på en række hovedformål med den globale metode til databeskyttelse, herunder en række emner som Kommissionen har til hensigt at undersøge nærmere.

2.2. Nærmere om hovedelementerne i Kommissionens meddelelse om en global metode til beskyttelse af personoplysninger i Den Europæiske Union

2.2.1. Styrkelse af fysiske personers rettigheder

Fysiske personer skal nyde passende beskyttelse i enhver situation

Kommissionen vil overveje, hvordan man kan sikre, at databeskyttelsesreglerne anvendes på sammenhængende vis, under hensyntagen til den nye teknologiske indvirkning på fysiske personers rettigheder og frihedsrettigheder og målet om at sikre fri udveksling af personoplysninger i det indre marked.

Øget gennemsigtighed for den registrerede

Kommissionen vil overveje at indføre et generelt princip om gennemsigtighed i behandlingen af personoplysninger i EU-reglerne. Desuden vil Kommissionen overveje at pålægge dataansvarlige specifikke forpligtelser, herunder over for børn, med hensyn til, hvilke informationer de skal give, og på hvilken måde disse skal gives. Kommissionen vil endvidere overveje at udfærdige en eller flere EU-standardformularer ("erklæringer om beskyttelse af personoplysninger"), som skal anvendes af dataansvarlige. Kommissionen vil endelig undersøge, hvordan der i de generelle retsregler kan indføres en generel underretningspligt ved persondatasikkerhedsbrud, herunder hvem der skal underrettes og kriterierne for, hvornår underretningspligten indtræder.

Øget kontrol over egne personoplysninger

Kommissionen vil undersøge, hvordan princippet om dataminimering kan styrkes. Desuden vil Kommissionen undersøge, hvordan man kan give bedre muligheder for, at fysiske personer rent faktisk kan udøve deres ret til adgang, berigtigelse, sletning og blokering af personoplysninger (f.eks. ved at indføre frister for svar på anmodninger herom, ved at tillade, at rettigheder kan udøves via internettet eller ved at knæsatte princippet om, at adgang til personoplysninger skal være gratis).

Kommissionen vil endvidere undersøge, hvordan man kan tydeliggøre den såkaldte "ret til at blive glemt", dvs. fysiske personers ret til at få slettet personoplysninger, så de ikke længere kan databehandles, når de ikke længere er nødvendige til legitime formål (det er eksempelvis tilfældet, når databehandlingen er betinget af den fysiske persons samtykke,

når vedkommende trækker sit samtykke tilbage, eller når lagringsperioden er udløbet).

Endelig vil Kommissionen undersøge, hvordan de registreredes rettigheder kan udbygges ved at sikre "dataportabilitet", dvs. fysiske personers udtrykkelige ret til at fjerne egne personoplysninger (eksempelvis fotos eller en liste over venner) fra et program eller tjeneste og derefter, så vidt det er teknisk muligt, portere dem til et andet program eller tjeneste, uden at dataansvarlige kan modsætte sig det.

Oplysningsarbejde

Kommissionen vil undersøge, om det er muligt at medfinansiere oplysningsaktiviteter via EU's budget. Endvidere vil Kommissionen undersøge, om der er behov og mulighed for at indføre en forpligtelse til oplysningsaktiviteter på dette område.

Sikring af informeret og frivilligt samtykke

Kommissionen vil undersøge, hvordan reglerne om samtykke kan tydeliggøres og styrkes.

Beskyttelse af følsomme oplysninger

Kommissionen vil overveje, om andre kategorier af oplysninger end dem, der følger af det gældende EU-retlige retsgrundlag, bør betragtes som "følsomme oplysninger", f.eks. genetiske data. Endvidere vil Kommissionen overveje yderligere at afklare og harmonisere betingelserne for at tillade behandling af kategorier af følsomme oplysninger.

Mere effektive retsmidler og sanktioner

Kommissionen vil overveje at give databeskyttelsesmyndigheder, organisationer i civilsamfundet og andre organisationer, der repræsenterer de registreredes interesser, mulighed for at anlægge sag ved de nationale domstole og vurdere behovet for at styrke de gældende bestemmelser om sanktioner, f.eks. ved at operere eksplicit med strafferetlige sanktioner i tilfælde af alvorlige krænkelse af databeskyttelsen, for at gøre bestemmelserne mere effektive.

2.2.2. Større vægt på databeskyttelse som led i det indre marked

Styrket retssikkerhed og lige vilkår for registeransvarlige

Kommissionen vil undersøge, hvordan der kan opnås yderligere harmonisering af databeskyttelsesreglerne på EU-niveau.

Færre administrative byrder

Kommissionen vil undersøge forskellige muligheder for at forenkle og harmonisere det nuværende anmeldelsessystem, herunder for at udfærdige et fælles EU-registreringsskema.

Præcisering af reglerne om, hvilket lands regler der skal anvendes og af medlemsstaternes ansvar

Kommissionen vil undersøge, hvordan de gældende bestemmelser om, hvilket lands regler der skal anvendes (lovvalgsreglerne), kan revideres og præciseres med henblik på at styrke retssikkerheden og tydeliggøre medlemsstaternes ansvar for at anvende databeskyttelsesreglerne, samt i sidste ende give de registrerede i EU-medlemsstater samme grad af beskyttelse, uanset hvor den dataansvarlige fysisk befinder sig.

Større ansvar til den dataansvarlige

Med henblik på at øge de dataansvarliges ansvar vil Kommissionen undersøge muligheden for at gøre det obligatorisk for den dataansvarlige at udpege en databeskyttelsesansvarlig og harmonisere reglerne for de databeskyttelsesansvarliges opgaver og beføjelser, men samtidig overveje, hvor bagatelgrænsen bør gå for at undgå unødige administrative byrder, navnlig for små virksomheder og mikrovirksomheder. Kommissionen vil endvidere undersøge mulighederne for at lade retsreglerne omfatte en forpligtelse for de dataansvarlige til at foretage en konsekvensanalyse, for så vidt angår databeskyttelse i bestemte tilfælde, eksempelvis når følsomme oplysninger behandles, eller når arten af databehandling på anden måde indebærer særlige risici, herunder særlig når der anvendes specifikke teknologier, mekanismer eller procedurer, deriblandt ”profiling” eller videoovervågning. Endelig vil Kommissionen undersøge muligheder for yderligere at fremme anvendelsen af teknologier til beskyttelse af privatlivets fred og mulighederne for at gennemføre begrebet ”Privacy by Design” i praksis.

Større selvregulering og mulighed for EU-certificeringsordninger

Kommissionen vil undersøge, hvordan man kan tilskynde yderligere til selvregulering, herunder aktivt fremme adfærdskodekser. Kommissionen vil endvidere undersøge, om det er muligt at oprette EU-certificeringsordninger for at beskytte privatlivets fred og datasikkerheden.

2.2.3. Revision af databeskyttelsesreglerne inden for politisamarbejdet og det retlige samarbejde i straffesager

Kommissionen vil navnlig overveje at udvide anvendelsen af de generelle databeskyttelsesregler til områderne politisamarbejde og retligt samarbejde i straffesager, herunder databehandling i den enkelte medlemsstat, samtidig med, at der om nødvendigt foretages harmoniserede begrænsninger i nogle af de databeskyttelsesrettigheder, som fysiske personer har, eksempelvis vedrørende adgang til oplysninger eller gennemsigtighedsprincippet.

Endvidere vil Kommissionen undersøge behovet for at indføre specifikke og harmoniserede bestemmelser i de nye generelle regler for databeskyttelse, f.eks. vedrørende databeskyttelse i forbindelse med behandling af genetiske data til strafferetlige formål eller skelnen mellem de forskellige kategorier af registrerede (vidner, mistænkte osv.) inden for politisamarbejde og retligt samarbejde i straffesager.

Kommissionen vil i 2011 iværksætte en høring af alle interessenter om, hvordan man bedst kan revidere det nuværende system med tilsyn inden for politisamarbejde og retligt samarbejde i straffesager, således at der sikres et effektiv og konsekvent tilsyn med databeskyttelse i alle EU-institutioner, -organer, -kontorer og -agenturer.

Kommissionen vil endelig vurdere behovet for på længere sigt at tilnærme de eksisterende forskellige sektorspecifikke EU-regler for politisamarbejde og retligt samarbejde i straffesager til de nye generelle regler for databeskyttelse. Som eksempler på sektorspecifikke regler peger Kommissionen bl.a. på de regler, der vedrører Europol, Eurojust, Schengen-informationssystemet og Told-informationssystemet.

2.2.4. Databeskyttelsens globale dimension

Præcisering og forenkling af reglerne for internationale dataoverførsler

Kommissionen agter at undersøge, hvordan de nuværende procedurer i forbindelse med internationale dataoverførsler kan forbedres og strømlines, herunder i form af retligt bindende instrumenter og "bindende virksomhedsregler", så EU's metode i forhold til tredjelande og internationale organisationer bliver mere ensartet og sammenhængende. Kommissionen vil endvidere undersøge, hvordan Kommissionens procedure til vurdering af, om databeskyttelsesniveauet i et tredjeland eller en international organisation er tilstrækkeligt, kan tydeliggøres, herunder hvordan de krav og kriterier, der anvendes ved vurderingerne, kan udspecificeres. Endelig vil Kommissionen undersøge, hvordan kernelementer vedrørende EU's databeskyttelse, der kan anvendes ved alle typer af internationale aftaler, kan defineres.

Fremme universelle principper

Kommissionen vil fortsat fremme udviklingen af høje retlige og tekniske databeskyttelsesstandarder i tredjelande og internationalt. Kommissionen vil endvidere arbejde for princippet om gensidighed i beskyttelsen i EU's internationale foranstaltninger, herunder særlig for så vidt angår registrede, hvis data overføres fra EU til tredjelande. For at nå dette mål vil Kommissionen øge samarbejdet med tredjelande og internationale organisationer såsom OECD, Europarådet, De Forenede Nationer og regionale organisationer. Kommissionen vil nøje følge standardiseringsorganers (f.eks. CEN og ISO) udvikling af internationale tekniske standarder, så det sikres, at de supplerer retsreglerne hensigtsmæssigt, og at de vigtigste databeskyttelseskrav rent faktisk gennemføres effektivt

2.2.5. En stærkere institutionel ordning til bedre håndhævelse af databeskyttelsesreglerne

Kommissionen vil undersøge, hvordan de nationale databeskyttelsesmyndigheders status og beføjelser kan styrkes, tydeliggøres og harmoniseres i de nye retsregler, herunder hvordan begrebet "fuld uafhængighed" kan gennemføres fuldt ud. Desuden vil Kommissionen undersøge, hvordan samarbejdet og koordineringen mellem databeskyttelsesmyndighederne kan forbedres. Endelig vil Kommissionen undersøge, hvordan det kan sikres, at EU's databeskyttelsesregler anvendes mere konsekvent i

hele det indre marked. Dette kan indebære en styrkelse af den rolle, som de nationale tilsynsførende for databeskyttelse spiller, en bedre koordinering af deres arbejde via artikel 29-gruppen (som bør blive et mere åbent organ), og/eller indførelse af en mekanisme, der under Kommissionens ledelse kan sikre konsekvens i det indre marked.

3. Gældende dansk ret

I lov nr. 429 af 31. maj 2000 om behandling af personoplysninger med senere ændringer (persondataloven) er der fastsat generelle regler om behandling af personoplysninger for offentlige myndigheder og den private sektor.

Persondataloven indeholder således bl.a. regler om, hvornår behandling af personoplysninger i almindelighed må finde sted, ligesom loven indeholder særlige regler vedrørende behandling af særlige typer oplysninger (f.eks. regler om personnumre) og områder (f.eks. regler om kreditoplysningsbureauer). Loven indeholder desuden en række bestemmelser om rettigheder for de personer, der behandles oplysninger om, f.eks. regler om den registreredes ret til information, indsigelse, indsigt, berigtigelse og sletning af personoplysninger. Endvidere er fastsat regler om datasikkerhed i forbindelse med behandling af personoplysninger. Persondataloven indeholder også bestemmelser om Datatilsynets kontrol med behandling af personoplysninger, der foretages for offentlige myndigheder og den private sektor, ligesom der i loven er fastsat regler om pligt til at foretage anmeldelse til Datatilsynet i forbindelse med bestemte typer behandling af personoplysninger.

Persondataloven er først og fremmest baseret på Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesdirektivet).

4. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser

4.1. Lovgivningsmæssige konsekvenser

Kommissionen meddelelse lægger op til, at Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesdirektivet) skal erstattes af nye EU-regler om databeskyttelse.

Dette vil indebære en ændring af persondataloven, der som nævnt ovenfor under pkt. 3 er baseret på databeskyttelsesdirektivet. Endvidere må nye EU-regler om databeskyttelse antages at kunne få betydning for anden lovgivning, der indeholder bestemmelser om behandling af personoplysninger.

Som anført under pkt. 1 vil eventuelle EU-regler (i medfør af TEUF artikel 16) om behandling af personoplysninger, som foretages af medlemsstaterne under udøvelsen af aktiviteter, der er omfattet af TEUF 3. del, afsnit V, kap. 4 eller 5, ikke være bindende for eller finder anvendelse i Danmark.

4.2. Statsfinansielle konsekvenser

Det kan ikke på nuværende tidspunkt vurderes, om nye EU-regler om databeskyttelse vil have statsfinansielle konsekvenser.

5. Høring

Der er ikke foretaget høring vedrørende sagen.

6. Nærhedsprincippet

Det kan ikke på nuværende tidspunkt vurderes, om nye EU-regler om databeskyttelse vil rejse spørgsmål i relation til nærhedsprincippet.

7. Andre landes kendte holdninger

Der ses ikke at foreligge offentlige tilkendegivelser om de øvrige medlemsstaters holdning til forslaget.

8. Foreløbig generel dansk holdning

Fra dansk side er man overordnet positiv over for Kommissionens meddelelse, hvori der peger på en række relevante problemstillinger inden for databeskyttelsesretten.

9. Orientering af andre af Folketingets udvalg

Grundnotatet sendes – ud over til Folketingets Europaudvalg – til Folketingets Retsudvalg.